

IKUSKIZUNAK

BEGOÑA DEL TESO

AITAREN IZENEAN DIOTSUET....

Berlingoa da urtea hasi bezain pronto zinemarekin dugun lehengo zita ezinbestekoa. Berlinale du izena otsailaren hamabi egunez magiak, leiendak, atsekabeak ukitua den hirian barreiatzen den zeluloidezko topaketak.

Bitan banandua zen herrian jaioa izanik, Hesiak besarkatua, Hesiak itoa izanda, normala oso, ulergarria arras betidanik debekaturik zituen guneetara begirada zabaldu nahi izatea. Berlinalek harreman estua izan du hasiera-hasieratik Ekialdeko herriekin. Denen harrapakina izanik, ulertterraza da denen mespretxua jasan duten herrialdeen lagun mina suertatzea. Horratio, gaztelaniaz mintzo diren lan amerikarrak beti izan dute han harrera abegikorra.

Berlinek ez du, jakina, Cannesek propiotzat duen distira itzaliezina. Berlinek ez du, ez horixe, Veneziak harro erakusten duen ahulezia erromantikoa. Berlingoa bestelako kontua da. Berlinalek beste doinua darabil. Berlingo zinemaldiak begiak erne, belarriak tente egiten dio so inguruan duen egoerari. Ikusten duenak ez dio, baina, borrokan amore emateko gogorik sortarazten. Aldiz, aurrera jarraitzeko adina indarrez hornitzen du. Berlinalek zinemak, irudiak mundua aldatuko duela zinez sinesten du.

Idazten dudana ez da erretolika hutsa. Zeluloidezko froga izugarriak ditut oraindik fresko dauden oroipenetan. Berlinalek, kasu, atzerako pausorik ez du ematen Hiesaren aurka zinemak daraman gudan.. Dozenaka ziren mamu horren gainean aurkezturiko filmeak. Zientoka askapen sexualaren aldeko fotogrametako oihuak. Baina guztien gainetik bat ekarriko dugu hona. « Blue».

75 minutu besterik ez zuen irauten. Irudi bakarria agertzen zen pantailan, lautada urdin batena, alegia. Milaka ziren amodioak jota esandako hitzak. «Edward II» eta «Sebastiane» lanen sortzaile zenari sekular huts egin ez zioten lagunek, Tilda Swintonek, Nigel Terryk, John Quentinek, hots, HIESaren musua jaso zenetiko izkribuak irakurtzen zituzten oinazeak beteriko ahotsaz. Derek Jarman Berlinale bukatu zen egun berean hil egin zitzaigun. Ikusmena kendu izan zion gaitzak baina iluntasun goibelean jakin, jakin izan zuen Berlinen bihotzean iraungo duela bizirik.

Emandako sarietan ere ikusten da argi Berlinek maitekiro erabiltzen dituela herriei aurrera jarraitzeko hainbat arrazoi, gogoeta eta beta ematen dieten zeluloide-puskak. Urreak estali zuen gure zinematokietan jaun eta jabe ibili den «En el nombre del padre» filme ausart eta inolako loturarik onartzen ez duena. Jim Sheridanek zuzendutako lan mardulak Guilfordeko laukotearen gurutz bidea azaltzen du eta Britainia Handiko Justiziari ematen dio zaplasteko hilgarria. Baina sako-nagoa da Irlandarekin konpromezu handia onartzen duen dokumentuak gudan sortzen duen dardara. Gizon baten bila-kaera jartzen digu begi aurrean. Aita eta semearen arteko harreman txit berezia aztertzen du zorrotz. Ez da harritzekoa pelikula honek herri irlandar osoa zinematokietan batu izana. Ezta eskuinaldeko britaniarrek erakutsitako gorroto amaigabea ere.

«Fresa y chocolate» irudizko ametsarekin gauza bera gertatu zen Berlinen. Zilarrak laztandu zuen Kubako Iraultzari hainbat gomendio, kritika eta aholku egiten dizkion kontakizun gazigozo hau. Aspalditik kamara lepoan harturik borrokan jardun duen Gutierrez Alea maisuak eta gazte makatz eta hezigaitza den Juan Carlos Taibok ez dute begirada pausatzen Miamin eta ez diete amerikanoei erreguka deitzen. Ez, beraiek La Habanan bizi nahi dute. Baina Lezama handia irakurriz. Baina nahi duten harreman sexual mota biziz. Baina maite duten edozein jainko ala deabruri otoitzean. La Habanan bai baina zuri gustatzen zaizun marrubizko jelatua janez. La Habanan bai, baina nik gustokoa dudana txokolatetzkoa dastatuz.

«En el nombre del padre» Irlandarentzat dena izan da Kubako jendearentzat «Fresa y chocolate». La Habanako Zinemaldian estreinatutako orduko, ahoz aho pasa zuten ikusleek abisua. Merkatu beltzean bilatu behar izan zituzten sarrerak eta ez prexio prezio onean. Jan-gauzen truke lortzen ziren... Inoiz sinestu izan baduzu pelikula batek mundua alda dezakeenik, zaude piskat eta ikusiko duzu zenbat zor dion etorkizuneko Kubak lan eder, fresko, bikain, sekulako honi.

Guzti hori eta gehiago antzeman genuen inoiz baino biziago den hirian, inoiz baino borrokan irmoago dagoen zeluloide-ertz suabe eta arriskutsuetan.□

MANDATUA BETE ETA BUELTAN, MESPRESUA JASO

Denen estimuan dauden zuzendariak ditugu hainbestetan lerro hauetan aipua izan duten Juanma Bajo Ulloa, Julio Medem, Alex de la Iglesia eta Enrique Urbizu. Halere, badi-rudi jendearen onesprenak muga bat ezarri duela «La madre muerta», «La ardilla roja», «Acción Mutante» lanen egileen eta «Todo por la pasta» sortu zuen Enriqueren artean. Julio, Juanma, Alex inkluso, benetakako «sortzailatzat» jotzeko joera bada. «Como ser infeliz y disfrutarlo», ekoizle handi baten enkarguz, kontu handiz, grazia bihurritz, gauzatu zuen bilbotarraren kasuan, aldiz, bestelako neurketa erabiltzen bide da. Iritzi honen arabera, Madrilen zinemaren diru-apurrak mugitzen dituztenen ongi etorria jaso duen larruzko *txupa* beltzez jantzirik gaztea «artisaua» baino ez litzateke izango. Ekoizte-teen menpe dabilen langile, *kurrela* abila. Okerrena zera da, mesprezu-pitin batez deitzen diotela *kurrantea*.

Neurbide ezatsegin hori darabiltenek jakin ez dakite, orain zine-maisutzat ditugun ia denek gaur egun maisu-lantzat ditugun zientoka filme enkarguz bete egin zituztenik. Raoul Walsh erromantikoko basa halaxe ibilia zen. «Casablanca»k ez zuen gidoirik eta egunez egun osatuz joan zen gaur mitoa den amodio-istorioa. Mandatuz sortzen zituen Oesteko mirari zeluloidezkoak John Fordek. Enkargua izan zen «Lo que el viento se llevó»...

Ildo edo xenda horretatik agertu eta gorpuztu ziren irudizko generoak. Zinema beltza. Komedia. Abenturazko pelikulak. Justu, beharbada, Europa, Espainia eta Euskal Herriko zinemagintzei falta zaiena, zinema-jeneroen kutizi artisaua. Barrea, negarra, beldurra eragiteko arau ez idatzitakoak izan badira. Baita ikuslegoa misterioan ala epopeietan amiltzeko ere. Beraz, burla gutxi Enriqueren inguruan, arren. Urratzen ari den bidea, beste zine-langileekin zapaltzen ari den bideskak urrezkoak ditu kantoiak. «Como ser infeliz y disfrutarlo»k banan banan betetzen ditu komediaren eskakizunak.. Horrela, honen esaneko baina horren ganberro ere egiten dakitenak gutxi dira. Bai European. Bai Espainian. Baita Euskal Herrian ere.□

ALEMANIAN MUTANTERIK NAHI EZ, ANTZA

Berlinen gertatu zen kontatzera natorkizuen pasadizo xebera. Berlinen Berlinaleren garai aske eta parekaezinean. Alemanian ikusiko diren filmeen kategoria moralaz aduratzen direnak Alex de la Iglesiasen «Acción mutante» barrabaskeriarren aurrean bildu ziren. Euren eskuetan dagoen zentsuramota ez da, inolaz ere gobernuak babestua, Parlamentuak bultzatua ala zinematokien jabeek ozen onartua. Baina, egia erdi gezurra izaki, taldekide horiek onartzen ez dituzten lanek zaila, ia ezinezkoa dute pantailetara ailegatzea. Hori horrela izanik, kostata ikusiko dute tedeskoek Bizkaiko semeak gezurrezko odolez, fantasiako tiro-hotsez eta txatarra kilokaz egindako komiki mugikorra. Badakizue zer gertatu zen zentsore jaunei eskainitako emanaldi pribatuan? Pelikularen erdi aldean ikusle serio eta aspergarri horiek zeharo moskeatu ziren. Baten bat bomitoka hasi orduko, besteak zutitu eta «Gehiago ez dugu jasango» esanez, aretotik egin zuten ospa, hanka.

Triste izateko moduko berririk bai? Bai-ez-ba. «Acción mutante» ez da ikusiko Berlingo erdialdean baina txaloz eta «bravo»ka jasoko dute, seguruenik, Kreuzberg auzo erreboltarian sakabanaturiko dozenaka areto espezial eta mundiale-tan. Eta hori da, berez, izatez, «Acción mutante»ren gordeleku, habi naturala. Bizi bedi han luzaro eta oparo.□

EUSKAL HERRIKO ANTZERKI-BIRA

Teatro ibiltaria izango dugu epe motzean gure lurraldeetan. Izan, jada, bada. Denon ezagunak dira antzokiz antzoki antzerkia pasi oan daramaten *Herriz herri* bezalako kanpainak. Kantuz larri, lagunez urri, kritika onez eskas eta piura piskatxo bat hobetuz ari den «Kakatua berdea»rentzat indartu izan zuen Gipuzkoako Foru Aldundiak aretoz osaturiko katea. Oraingoan Jaurlaritzarena da txanda. Kultura Sailak zirkuitu berri bati ekingo dio uda baino lehenago. Hiribururu, hiri, herri handi eta herrisketan barrena ibiliko dira bueltaka, birakateatroizugaitz horiek. Ibiliko dira hortik, dorpe samar baina estilo sendoa darabilten «Munstro sakratuak», Maskarada-koak, izan ere. Ekinaren ekinez, Euskal Herri osoari egingo diote buelta inoiz baino finago eta guapoago dabiltzan Markeliñekoek. Baita serio —serioegi, akaso?— diharduten Trapu Zaharra ganberro miragarri horiek. Edota «desNudos» izan arren, teatro-soineko mamitsuz ikuskizuna hornitzen duten Eolo konpainia zahar berri Durangokoek....

Antzerkia tipi-tapa. Izerditan, Euskal Herriko mendate guztiak igotzeko asmoz. Jendea non, teatre roak hara. Krisialdi luze eta ilun honen irteerarik ez omen da izango baina konpainia onean atsegina goa da tunel goibelaren erraietan sartzea.

Azpeitian egiten diren Euskadiko Antzerki Topaketek parte izango dute zirkuituan baina, aparte, urteetako nagia albo-ratu nahian, teatre roekin koproduzitzera joko dute eta ametsak amets, benetako topaleku eta inkluso «feria» bilakatu nahi dute aurten 12 urte beteko dituzten saio teatral hauek.□

TB, TT, TZ

Betiko leloaz dihardugu. Ohizko temari seko josita. *Tele Basura* du izena gatzeleraz. *Tele trash* diote ingelesez. Tele-zaborra esateko ez oztoporik, ez lotsarik, ez eragozpenik dugu guk. Baina ez pentsa kasua larriegia denik. Jendeak badaki, nola ez du ba jakingo, jatetxe bikainean noiz bazkaltzen duen